

Голові разової спеціалізованої вченої
ради Академії Державної
пенітенціарної служби
доктору юридичних наук, професор
Вячеславу ПУЗИРНОМУ

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора кафедри
правоохоронної та антикорупційної діяльності ПрАТ «Вищий навчальний
заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» **МИХАЙЛИКА
Олександра Григоровича** на дисертаційну роботу **СВИРИДЕНКО Наталії
Миколаївни** на тему: «Правовий та соціальний захист персоналу Державної
кримінально-виконавчої служби України» подану на здобуття ступеня доктора
філософії у галузі знань 08 Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Актуальність теми дослідження.

Україна сьогодні переживає надскладний і відповідальний період своєї історії як незалежна, демократична держава, в якій здійснюються процеси переосмислення і утвердження провідних принципів її розбудови як правової та соціальної держави. Неналежна увага до питань правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України призводить до зниження соціального добробуту зазначеної категорії, невиконання задекларованих стандартів та відсутності послідовної і чіткої політики формування правових та соціальних норм, що може привести до низької виконавської дисципліни персоналу, відсутності мотивації та активності в їх фаховій підготовці.

Наразі сформовано систему нормативно-правового регулювання соціального та правового захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Поряд з цим, їх наявність не слугує засобом задоволеності своїм соціальним статусом в суспільстві, більшість закріплених в національному законодавстві гарантій існують тільки на папері, що перш за все зумовлено неможливістю отримання житла особами, які на нього претендують; підвищенням вислуги років, яка впливає на вік виходу на пенсію; несвочасним та непропорційним механізмом перерахунку пенсії; неналежним

Академія Державної
пенітенціарної служби
Вх. № 40
Дата «18» 2023 р.
Кількість аркушів:
Осм. док. Додат.

забезпеченням медичним обслуговуванням; відсутністю реабілітаційних заходів та ін.

Можемо констатувати, що попри суттєвий розвиток науки, питання щодо правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України не є належно дослідженим науковою спільнотою, що робить рецензоване дослідження своєчасним та актуальним.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Вивчення змісту дисертаційного дослідження Свириденко Наталії Миколаївни дозволяє повною мірою зробити висновок щодо достатнього ступеня обґрунтованості наукових положень, сформульованих висновків та розроблених рекомендацій, поданих у дисертації. Отримані наукові результати ґрунтуються на проведенню авторкою всебічному аналізі публікацій науковців та нормативно-правової бази, що відображено у списку використаних літературних джерел за темою роботи, що охоплює 254 найменувань. Для досягнення поставленої мети роботи авторка використала як загальнонаукові методи пізнання об'єктивної дійсності, так і спеціальні. В цілому, комплексний підхід до використання методів дослідження дав змогу всебічно визначити особливості правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, існуючі проблеми у цій сфері та шляхи їх вирішення.

У першому розділі дисертаційної роботи Свириденко Наталія Миколаївна досліджує теоретико-методологічні засади правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, а саме: з'ясовує стан наукової розробленості проблем правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; установлює витоки становлення і розвитку правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. У другому розділі дисертантка продовжила своє дослідження правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України та проаналізувала правову основу службової діяльності осіб рядового і

начальницького складу та праці спеціалістів, які не мають спеціальних звань, та інших працівників, які працюють за трудовими договорами в Державній кримінально-виконавчій службі України; визначила поняття та зміст правового захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, сформулювала визначення поняття; охарактеризувала зміст соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Також Свириденко Наталією Миколаївною у третьому розділі розглянуто доктринальні засади удосконалення правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; на основі узагальнення позитивного зарубіжного досвіду обґрунтовано перспективні напрями вдосконалення правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; запропоновано проєкт Концепції правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

У рецензованій роботі детально проаналізовані наукові джерела та нормативно-правові акти, охоплено широкий спектр джерел, пов'язаних із проблемами правового та соціального захисту працівників Державної кримінально-виконавчої служби України. Їх аналіз налічує не лише внутрішню нормативну базу, пов'язану з функціонуванням системи внутрішнього контролю та регулюванням правового статусу працівників Державної кримінально-виконавчої служби України, але також включає міжнародні стандарти та рекомендації. Це підкреслює глибокий та всебічний підхід до дослідження.

Аналіз історичного контексту кожного періоду становлення і розвитку правового та соціального захисту персоналу та його вплив на формування та регулювання правового статусу працівників Державної кримінально-виконавчої служби України допоміг визначити та обґрунтувати основні зміни, які відбулися у цій сфері, і створює фундамент для подальших наукових досліджень та розвитку сучасних стратегій та політик у сфері правового та соціального захисту зазначених вище суб'єктів.

Важливим внеском в дослідження є той факт, що авторка детально проаналізувала різні аспекти проблем правового та соціального захисту працівників Державної кримінально-виконавчої служби України, включаючи професійну деформацію, низьке матеріальне забезпечення та високу плинність кадрів. Цей аналіз був підкріплений конкретними фактами, статистичними даними та порівняльними характеристиками з міжнародними стандартами.

Проведене дослідження дозволило встановити, які саме аспекти правового та соціального захисту працівників є актуальними в українському контексті порівняно з практикою і стандартами інших країн. Цей підхід надає науковим положенням дисертації додаткової обґрунтованості та важливості, а також вказує на можливі шляхи покращення ситуації у сфері правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України на основі найкращих практик та стандартів, які застосовуються в інших країнах.

Рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та практично значущими. Ці рекомендації можуть бути успішно використані як у нормотворчій діяльності для розробки законодавчих актів, так і у практичних заходах для поліпшення умов служби та соціального захисту працівників ДКВС України.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що результати наукового дослідження Свириденко Наталії Миколаївни, представлені в дисертаційній роботі, мають належний рівень обґрунтованості та достовірності. Висновки за всіма розділами та загальні висновки за роботою в цілому є логічно побудованими та систематизують основні результати, отримані дисертанткою.

3. Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Дисертаційна робота Свириденко Наталії Миколаївни визначається високим науковим рівнем та актуальністю. Проведене наукове дослідження, результати якого подані в роботі, має чітку логіку наукового викладу.

Зокрема авторкою уперше: а) сформульовано дефініцію поняття «правовий захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України» як особливий вид державного захисту, що полягає у специфічній

цілеспрямованій діяльності державних органів щодо забезпечення безпеки й захисту службових та особистих немайнових обов'язків і прав співробітників, як суб'єктів правоохоронної діяльності та службово-правових відносин, шляхом реалізації особливої компетенції з метою запобігання порушенню або відновлення порушених прав та інтересів, гарантованих державою; б) визначено поняття «соціальний захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України», під яким запропоновано розуміти систему додаткових соціальних гарантій щодо реалізації соціально-економічних прав, наданих державою із метою формування та розвитку професійних якостей, задоволення матеріальних і духовних потреб для збалансування та компенсування обмежень, які законодавчо встановлені щодо цієї категорії осіб і зумовлені їх правовим статусом; в) розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України», у якому: 1) визначено місце персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України серед суб'єктів виконання покарань; 2) доповнено категорії персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України науково-педагогічними й науковими працівниками; 3) передбачено інститут наставництва представників досвідченого персоналу над молодшими колегами, закріплено можливість персоналу підвищувати рівень своєї фізичної підготовки в робочий час; 4) закріплено вимоги професійної компетентності до осіб рядового і начальницького складу; порядок та особливості присвоєння первинних та чергових спеціальних звань; строки вислуги в спеціальних званнях; процедури пониження та позбавлення спеціальних звань; 5) доповнено обов'язки персоналу необхідністю: неухильно виконувати закони України; додержуватися норм професійної етики, гуманно ставитися до засуджених і осіб, узятих під варту; 6) запропонована авторська редакція та змістовне наповнення розділу V «Правовий захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України» (ст. 21–22³) та розділу V¹ «Соціальний захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України» (ст. 23–23¹⁰) Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»;

г) запропоновано проєкт Концепції правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, яка містить: 1) обґрунтування необхідності розроблення Концепції; 2) мету, завдання та правову основу Концепції; 3) цілі та принципи державної політики в галузі забезпечення правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; 4) пріоритетні напрями правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Також у науковому дослідженні було удосконалено: а) доктринальні положення щодо соціально-правової обумовленості, єдності та взаємозв'язку правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, що чинить істотний вплив на ефективність виконуваних відповідними особами професійних завдань, орієнтованих на стає функціонування органів, установ, закладів кримінально-виконавчої системи за різними напрямками; б) теоретико-прикладні підходи до удосконалення організаційно-правових засад запровадження позитивного зарубіжного досвіду правового та соціального захисту пенітенціарного персоналу в Україні. Зокрема, наголошено на потребі запровадити у кримінально-виконавчій системі України можливість наставництва представників досвідченого персоналу над молодшими колегами; в) напрями забезпечення та підвищення рівня правового захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, до ключових із яких віднесено: 1) розробку додаткових заходів забезпечення особистої безпеки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України; 2) забезпечення індивідуальними засобами захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; 3) створення можливості отримання безкоштовних юридичних послуг співробітниками при проведенні щодо них службових перевірок, досудового розслідування; г) основні напрями підвищення рівня соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, а саме: 1) підвищення заробітної плати працівників та грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу Державної

кримінально-виконавчої служби України; надання їм додаткових моральних та матеріальних заохочень; 2) забезпечення житлом персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; 3) створення системи моніторингу соціально-економічного потенціалу сім'ї кожного працівника з метою надання їм своєчасної та необхідної допомоги; 4) розроблення методики виявлення ступеня шкоди, що завдається службовою діяльністю особистості працівників, і визначення медично обґрунтованих рівнів професійного навантаження; 5) гарантування медичного забезпечення у формі обслуговування, лікування та реабілітації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; 6) організація механізму надання психологічної допомоги персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; 7) розроблення системи профілактики професійної деформації осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України; 8) забезпечення розвитку фізичних і професійних можливостей, інтелектуального і духовного потенціалу персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України шляхом організації спеціалізованої форми освіти.

У дисертації дістав подальшого розвитку історико-правові аспекти розвитку кримінально-виконавчої системи України, в межах вивчення яких запропоновано авторську періодизацію витоків становлення і розвитку правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України шляхом виокремлення та аналізу чотирьох періодів, а саме: 1) дореволюційний (до 1917 р.); 2) радянський (1917–1991 рр.); 3) перехідний (1991–2005 рр.); 4) сучасний (з 2005 р. і до теперішнього часу); дослідження проблем, що зумовлюють потребу у модернізації механізму правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, до яких належать: небезпека та складність умов проходження служби (праці), професійна деформація, незадовільне матеріальне забезпечення, висока плинність кадрів та поширення корупції. Зазначено, що нині у суспільстві відсутній позитивний імідж персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, що також негативно позначається на поступальному розвитку пенітенціарної системи. Тому серед пропонованих

напрямів роботи для підвищення іміджу професії виділено такі, як: покращення матеріальних умов проходження служби (праці), можливість відновити фізичні та психічні сили в оздоровчих закладах, висвітлення в засобах масової інформації та в інших джерелах позитивних результатів виправлення і ресоціалізація засуджених тощо; вивчення міжнародних стандартів щодо формування пенітенціарного персоналу та його компетентностей (зокрема наявність у персоналу сучасних юридичних знань у галузі не лише вітчизняного, а й міжнародного права, надасть можливість захищати самостійно або звертатися за захистом своїх соціально-правових гарантій до уповноважених суб'єктів).

4. Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: у науково-дослідній роботі – при подальшому опрацюванні теоретичних особливостей правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; у навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, розробленні лекційних курсів, навчальних програм, методичного комплексу навчальної дисципліни «Соціально-правовий захист працівників правоохоронних органів» та інших; у правотворчості – для розроблення змін до чинного законодавства сфери правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; у правозастосуванні – для оптимізації законодавства щодо вдосконалення правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що всі публікації Свириденко Наталії Миколаївни прямо пов'язані з темою дисертації та розкривають її зміст. На цій підставі можна переконливо зробити висновок, що дисертація виконана здобувачкою самостійно, а усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень авторки.

Основні результати та висновки дисертації викладено у таких публікаціях: у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті – у науковому виданні іншої держави, а також у шести тезах доповідей і повідомлень на конференціях, а також одна публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації. Отже, в цілому результати дисертації представлено в 12 публікаціях, що повною мірою відображають основний зміст дисертаційного дослідження. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою № 44 Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація подана у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачкою особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати здійснених Свириденко Наталією Миколаївною досліджень, які мають істотне значення для юридичної науки. Наукове дослідження має класичну структуру і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 318 сторінок, з них 188 сторінок основного тексту, 30 сторінок – список використаних джерел, 81 сторінка – додатки. Загальний обсяг основного тексту дисертації, додатки та список літератури достатні для дисертаційних робіт за спеціальністю 081 – Право.

Оформлення дисертації за структурою, стилем представлення матеріалу та мовою відповідає вимогам оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40.

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях, в яких подано результати дисертації, не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Не заперечуючи актуальність проведеного дисертантом дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, значний

теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційного дослідження Свириденко Наталії Миколаївни носять дискусійний характер.

1. В дисертаційній роботі авторка зазначає, що «... забезпечити належний рівень дотримання прав людини під час виконання/відбування кримінальних покарань і пробації може лише професійно підготовлений персонал, якому держава створила всі гарантії правового та соціального захисту». Із змісту вказаного важко зрозуміти роль правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України і забезпеченні прав людини при виконанні / відбуванні кримінального покарання.

2. Дисертантка надає авторське визначення поняття «службової діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України як наділену специфічними рисами роботу, яка передбачає виконання обов'язків державної служби у сфері виконання кримінальних покарань та пробації». При цьому, доцільно було б конкретизувати, яка саме робота містить специфічні риси, і власне, що мається на увазі під специфічними рисами.

3. У тексті роботи авторка аналізує законодавчо встановлені права працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів щодо заходів державного захисту. Дисертаційна робота ще б більше виграла, якби автор дослідив які з них поширюються саме на персонал Державної кримінально-виконавчої служби України, а які ні.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер та не торкаються концептуальних положень дисертації, не применшують належного рівня дисертаційного дослідження Свириденко Наталії Миколаївни, і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

8. Загальний висновок.

Враховуючи актуальність теми дисертації та результати проведеного дослідження, дисертаційна робота Свириденко Наталії Миколаївни на тему «Правовий та соціальний захист персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України» є самостійною, завершеною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання. На підставі здійсненого аналізу можна

зробити висновок, що дисертація Свириденко Наталії Миколаївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук,
професор кафедри правоохоронної та
антикорупційної діяльності ПрАТ
«Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія
управління персоналом»

Олександр МИХАЙЛИК

*Заступник директора
ННІП ім. князя Володимира
Великого ПрАТ «ВНС» МАУП*

Ю.П. Тимошенко